

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA geschiedenis - havo/vwo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA Geschiedenis. De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vakniveau. Bij elke vraag is ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA havo en een PTA vwo.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA geschiedenis?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
In de onderwijsvisie van de school speelt burgerschap en waardenontwikkeling een belangrijke rol. Rond staatsinrichting en politieke vorming hebben we goede afstemming met maatschappijleer en hebben we ook een gezamenlijk project (handelingsdeel) in het PTA opgenomen. De Historische Context (hierna: HC) over Nederland na 1948 biedt daarvoor goede aanknopingspunten.	In de onderwijsvisie van ons Technasium speelt technologie een belangrijke rol. In de onderbouw besteden we daarom extra aandacht aan de rol van technologie in de geschiedenis. Ook in de bovenbouw hebben we hierover een apart eigen thema ontwikkeld dat we toetsen als een van de 4/5 keuzedelen. Elementen van de HC over Steden en Burgers in de Lage Landen, waarin de relatie tussen technologie en economie ruim aan bod komen, zijn daarin verweven.

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>In de onderbouw werken we vooral formatief. Bij geschiedenis doen we dat vooral bij het (doen) ontwikkelen van historische vaardigheden. We werken met een beperkt aantal (summatieve) toetsen in de onderbouw, waar de nadruk ligt op vaardigheden.</p> <p>In havo 4 is één SE-toets ook zo'n vaardigheidentoets. In havo 5 zijn de toetsen summatief. We werken op formatieve wijze naar de toetsen toe en proberen de praktische opdrachten en profielwerkstukken zoveel mogelijk aan de hand van de formatieve cyclus vorm te geven.</p>	De keuzes in inhoud en vorm van toetsen bepalen we altijd aan de hand van de leerdoelen. We zoeken dus een goede balans in kennis, inzicht en vaardigheden. In de onderbouw toetsen we bewust heel gevarieerd. Behalve (reproductieve) kennis en het toepassen van vaardigheden toetsen we ook productieve kennis: mysteries, what-if-verhalen, boekbesprekingen van historische jeugdromans, enzovoorts. In de bovenbouw krijgt dat een vervolg in tenminste één praktische opdracht per jaar (V4 en V5) en het schrijven van betogen over actuele kwesties vanuit een historisch perspectief (V5 en V6).

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter. Het gaat dus om een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Vanwege het beperkt aantal mogelijke toetsen is er één SE-toets in havo 4. Daarin verwerken we één thema dat door de vakgroep is gekozen. Daarnaast is er een grote praktische opdracht over de eerste vier tijdvakken. Het verplichte thema 'Geschiedenis van de rechtsstaat en van de parlementaire democratie' toetsen we in havo 5 in samenhang met de tijdvakken 7, 8 en 9.	In verband met de doorstroom havo-vwo doen we geen SE-toetsen in vwo 4. Wel gaat het gemiddelde van voortgangstoetsen over oriëntatiekennis mee als een SE – zij het met een laag gewicht. Dat betekent dat we in vwo 5 drie grote SE-toetsen hebben, waarin ook elementen van de keuze-thema's verwerkt zijn. Ook is het verplichte thema Staatsinrichting verweven met de HC over de Verlichting.

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op geschiedenis? En hoe wil je die verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Geschiedenis is in essentie een maatschappijwetenschap. Leerlingen leren hoe de samenleving functioneert, en krijgen daarbij steeds meer oog voor complexiteit en oorzakelijkheid. In ons onderwijs, én in onze toetsen leggen we veel nadruk op zulke verbanden. Een van de twee thema's die we aanbieden en toetsen in het PTA heeft daarom ook nadrukkelijk een sociaaleconomisch karakter.	Geschiedenis is een geesteswetenschap, nauw verwant aan taal en de kunsten. Leerlingen leren hoe mensen in de geschiedenis en ook dóór geschiedenis betekenis verlenen aan hun bestaan. De leerlingen leven zich daarbij steeds beter geïnformeerd in historische situaties in. In ons geschiedenisonderwijs, maar ook bij de (klassieke) talen en de kunsten, leggen we veel nadruk op dit empathische vermogen. In het PTA krijgt dit uitdrukking in het extra thema voor de (vele) leerlingen met het profiel C&M, en in het gemeenschappelijke onderzoek dat we met Latijn en Engels doen in GV4.

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
De sectie heeft gebruik gemaakt van het examenprogramma zoals dat beschikbaar is via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de handreiking PTA van SLO. Bij de introductie van de nieuwe syllabus organiseerde de uitgever van de methode hierover een workshop over nieuwe PTA's met mensen uit de syllabuscommissie. Ook het materiaal dat hiervan beschikbaar is gesteld hebben we gebruikt.	De sectie baseert zich op het examenprogramma en de syllabus zoals die beschikbaar zijn via examenblad.nl. Daarnaast hebben we gebruik gemaakt van de handreiking PTA van de VO-raad. Tweemaal per jaar vergaderen we in bovenschools verband, waarbij we onder andere ook naar elkaars PTA's kijken en de gemaakte keuzes bespreken.

6. Kies je ervoor om CE-domeinen ook op te nemen in het PTA? Wat zijn hierbij de overwegingen?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Richtinggevend voor ons hele programma zijn de Domeinen A + B (vaardigheden en oriëntatiekennis). We toetsen die in het PTA zó, dat leerlingen én de tijdvakken 6 t/m 10, en Historische Contexten én Domein D (Staatsinrichting) in één lange reeks aangeboden krijgen. Zo kunnen we kennis en vaardigheden cumulatief toetsen.	In vwo 4 en 5 werken we eerst de zogenoemde tien tijdvakken door, met een sterke nadruk op vaardigheden (Domeinen A + B). Hierover zijn er in V4 voortgangstoetsen, in V5 een stevig SE. De HC zien we als verdieping, en behandelen we uitsluitend in V6. Alle stof voor het CE komt dus ook aan bod in het SE.

7. Hoe ga je om met de Keuzethema's van domein C, inclusief het extra te kiezen thema voor leerlingen met het profiel C&M?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Van de twee thema's waar leerlingen aan moeten werken kiezen we er als sectie één, over een niet-Westers thema. We gebruiken daarvoor het katern dat onze methode levert. Het andere thema dekken we af door leerlingen in groepjes te laten werken aan een presentatie over een historisch onderwerp naar keuze.	Van de vier te kiezen thema's krijgen er twee een plek in zogenoemde projectweken – één rond Duurzaamheid en één rond de Multiculturele Samenleving. Een derde is vrije keuze voor de leerlingen, voor het vierde bedenken we als sectie elke twee jaar wat relevant / aan de orde is, en maken we zelf een mooie lessenreeks. Leerlingen met het profiel C&M tikken hun 40 extra uren af door middel van een kunsthistorisch project dat zij voor geschiedenis en kunst algemeen volbrengen.

8. In je PTA mag je onderwerpen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Wat zijn de overwegingen om hier wel/niet voor te kiezen?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Dat doen we op de havo niet. Ondanks de 'verlichting' van het examenprogramma een aantal jaar geleden, vinden we het programma nog steeds aardig vol. Wel proberen we in de keuzethema's meer aandacht te geven aan cultuur-geschiedenis, dat naar ons gevoel te weinig aandacht krijgt in de verplichte onderdelen.	Wij vinden het belangrijk dat leerlingen gevoel houden met lokale geschiedenis en erfgoededucatie. Met het oog op de musea en artefacten in de omgeving voegen we dat als extra element toe aan de onderdelen over tijdvakken 3 en 4 / de HC over Steden en Burgers in de Lage Landen.

9. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Onderzoeksvaardigheden vinden wij op onze school heel belangrijk. Om te toetsen of leerlingen die ook zo inzetten als we dat wensen, beoordelen we niet alleen de resultaten van hun praktische opdrachten, maar we bevragen leerlingen (groepsgewijs) ook mondeling over hun aanpak en proces.	Historische vaardigheden toetsen we op het vwo onder andere met het schrijven van essays waarin leerlingen ook bronnen verwerken. We beginnen daarmee al in vwo 4 en leggen daar tot en met vwo 6 een soort van portfoliootje voor aan, waardoor leerlingen ook hun eigen ontwikkeling kunnen zien.

10. Hoe zijn de SE-toetsen over de leerjaren van de bovenbouw verdeeld?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
In havo 4 is het zaak de heterogene groep lang aan elkaar en aan de eisen te laten wennen. We plannen voor dat jaar één praktisch opdracht en twee SE-toetsen in. De eerste van die toetsen gaat bewust over niet al te veel stof en heeft een laag gewicht. In havo 5 zijn er drie grote SE-toetsen, elk met ongeveer evenveel stofomvang en een gelijk gewicht	In vwo 4 werken we alleen met voortgangstoetsen. Het gemiddelde daarvan telt wel als een SE-cijfer – zij het met een beperkte weging. In vwo 5 zijn er drie, in vwo 6 twee SE-toetsen. De stofomvang, het gewicht en de lengte van die toetsen neemt gradueel toe om leerlingen qua hoeveelheid en duur zozeggd te laten wennen aan de opzet van en verwachtingen voor het CE.

11. Hoe stem je het PTA Geschiedenis af met de PTA's van de andere vakken?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
We hebben daar (nog) geen ervaring mee. Er leven wel ideeën om tijdens het behandelen van het Britse Rijk 'iets', bijvoorbeeld een project, te organiseren met de vakgroep Engels. Als dat werkt willen we kijken of we dat ook in het PTA kunnen formaliseren.	Vanwege de boedelscheiding tussen de wording en de werking van de rechtsstaat is er al jarenlang nauwe afstemming met Maatschappijleer over staatsinrichting (Domein D). Voor de C&M-leerlingen is er een gedeeld project met Kunst Algemeen. Het cijfer daarvoor telt voor beide vakken mee als SE-cijfer.

12. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
Alle SE-toetsen bespreken en evalueren we met de sectie steeds na afname. Ook hebben we jaarlijks een gesprek met de examencommissie over de leerpunten rond het SE uit het afgelopen jaar. Elk jaar komen de geschiedenis-secties van alle scholen van de stichting een middag bij elkaar om ideeën uit te wisselen. Het bespreken van PTA's is daar een onderdeel van.	Op de resultaten van SE-toetsen plegen we als sectie een uitgebreide statistische analyse, waar we ook de resultaten uit andere jaren betrekken. Dat helpt om de toetsen, maar ook om het PTA scherp te houden. Elk jaar spreekt de examencoördinator met leden van de ouderklankbordgroep, de leerlingenraad én de MR de programma's van twee vaksecties door.